

REVISTA DE FILOSOFIE

5-6/2010

La 50 de ani de la moartea lui Mircea Florian

FUNDAMENTUL FILOSOFIEI ȘI «ȘTIINȚA FUNDAMENTALĂ»: MIRCEA FLORIAN ȘI JOHANNES REHMKE ÎN RECONSTRUCȚIA MODERNĂ ÎN FILOSOFIE

ALEXANDRU BOBOC

Rezumat. Rehmke propune un monism gnoseologic „realist” în opoziție cu fundalul ontologic și cu „filosofia immanentă” situată de partea „conținutului conștiinței”. El recunoaște numai „obiecte” percepute fără medierea unei conștiințe singulare; *Gândirea nu este* creație subiectivă, ci *aflare (Finden)* obiectivă, reprezentând și „obiectivitatea universalului”; iar valoarea omului este dată de această „unitate de acțiune” între ființa întemeiată în dimensiune universală și trăirea subiectivă (*Erleben*). M. Florian reprezintă spiritul critic, plasând gândirea sub semnul raționalității și al valorii. Deschis abordării teoretice, căutarea unui fundament nou și durabil pentru viață se înscrie în orizontul regândirii înțelesului gândirii înseși în interiorul noilor cadre ale istoriei și ale creației culturale. Pornind de la critica bergsonismului, M. Florian viza o restructurare a metodologiei pe dimensiuni constructiv-tematice prin apelul la modele metodologice relevante. Astfel, el asumă o dublă tendință: a) o nouă metodologie prin reconfigurarea limitelor dialecticii clasice; b) o modelare contemporană a ideii de metodă: „metoda recesivă”.

CONTRIBUȚII LA REFORMA CONCEPTULUI DE CUNOAȘTERE. REALISM ȘI RELAȚIONISM

ANGELA BOTEZ

Rezumat. Studiul abordează specificitatea gnoseologiei contemporane împreună cu contribuția lui M. Florian, care a înțeles filosofia ca versiune a realismului fundamentat pe o concepție ontologică despre cunoaștere. El a proiectat o reformă filosofică punând capăt separării conștiință-materie și relației concurențiale dintre cele două în baza unui dat neutru. Ceeac este real se definește prin capacitatea de acțiune, susține Florian. De asemenea, direcția schimbării nu este stabilită de o substanță unică, ci de natura particulară și specifică a lucrurilor. Lumea este constituită din indivizi, iar individualitatea este expresia pleneră a acțiunii și a „forței”. Nu este vorba despre voluntarism, ci despre acționalism: acțiunea este relație în și între lucruri. Realitatea ca acțiune reprezintă forța care menține lucrurile și lumea. Unitatea lumii este dată de relație, și nu de substanță sau esență.

Actualitatea valorii și subtilitatea contribuției filosofice a lui M. Florian sunt apreciate în comparație cu soluțiile aduse de filosofi precum H. Putnam, Feigl, Armstrong, Wilson, Fodor, Bunge, Popper etc.

DREPTATEA CA TERMEN MEDIU ÎNTRE LIBERTATE ȘI EGALITATE: ACTUALITATEA LUI MIRCEA FLORIAN

ANA BAZAC

Rezumat. Articolul prezintă constelația celor trei concepte legate de democrație – libertate, egalitate, dreptate – în relația lor reciproc recesivă cu realitatea fenomenelor social-politice. Existența termenului mediu pare a ne trimite la concepția artistotelică din *Etica Nicomahică*, dar teoria recesivității propune o reprezentare mai cuprinzătoare decât cea a simplei triade de noțiuni. Insistența lui Florian asupra dreptății permite conexiuni interesante cu analize contemporane din filosofia politică. Actualitatea lui M. Florian este dată de capacitatea operei sale de a dialoga cu gânditori contemporani și de a răspunde unor probleme filosofice recente.

ALGORITMUL OPERAȚIONAL AL DEDOMENOLOGIEI RECESIVE

VIOREL CERNICA

Rezumat. Analizând temele și metodologia prezente în opera lui M. Florian, articolul susține că la acesta se regăsesc aspecte generale ale reconstrucției filosofice, în vreme ce tematizarea filosofică se specializează. Această specializare trimite la specializarea reconstrucției filosofice înseși. Problemele dezbătute în tradiția gândirii sunt mai întâi „operaționalizate”, „localizate”, „contextualizate”, predeterminate ca orizont (după cum și ele prescriu un anumit orizont de semnificație dintru început), iar când sunt reinterpretate precum în filosofia heideggeriană sau schelleriană, acest efort tematic se constituie ca un sistem filosofic. Opțiunile metodologice ale lui Florian vizează situația originală a filosofiei. Este o opțiune originală, începând de la filosofia datului și emancipându-se de pregătirile metodologice propuse de fenomenologie, hermeneutică, filosofie analitică etc. Astfel, studiul analizează șansele unei asemenea opțiuni metodologice.

ROMANTISMUL ȘI CONCEPTUL NAȚIONAL EMINESCIAN

ION TEODORESCU

Rezumat. Studiul analizează manuscrisul lui A. C. Cuza intitulat „Mihai Eminescu ca reprezentant al romantismului, viața și opera”. Investigând opera lui Mihai Eminescu și manuscrisul lui A. C. Cuza autorul subliniază valoarea acestui manuscris. Pentru A. C. Cuza, romantismul reprezintă mai mult decât un curent literar, și anume un fundament profund al individului și al popoarelor. Acest fapt pune în lumină concepția sa privitoare la rolul elementului național în spiritualitatea unui popor considerat ca organism viu. Definind rolul sinelui în discursul său, autorul reevaluează rădăcinile germane ale interpretărilor lui A.C. Cuza.

PROBLEMATICA VALORII LA TUDOR VIANU SENTIMENTUL VALORII ȘI VALORIFICAREA VALORII

CONSTANTIN NICOLAESCU

Rezumat. Articolul investighează teoria valorilor a lui T. Vianu abordând definițiile psihologist-relativistă (Lalande, Muller-Frienfels) sau autonomistă (M. Scheller, Rickert, Hartmann) referitoare la natura valorilor. Aceste concepții constituie punctul de plecare al studiului nostru, împreună cu distincția dintre originea și valabilitatea valorilor. După cum susținea Vianu, valorile nu provin din exterior, dintr-o sferă autonomă, neputându-și deci impune valabilitatea oricărui spirit care ar ajunge la înțelegerea lor, ci, fiind interioare lăuntrice spiritului nu pot avea valabilitatea universală.

ÎNTREȚESEREA – CHIASMUL

Maurice Merleau-Ponty

Rezumat. Textul este un fragment din lucrarea *Vizibilul și invizibilul*, un proiect târziu al creației lui Merleau-Ponty. Survenirea morții neașteptate a autorului a lăsat manuscrisul neterminat. Aici oferim traducerea celui mai interesant și mai enigmatic capitol al lucrării, în care autorul prezintă împletirea vizibilului cu invizibilul, a obiectivului cu subiectivul. Astfel se vorbește despre carnea vizibilului, despre o ființă carnală, o ființă aflată în latență, prototip al Ființei, pentru care corpul nostru constituie o variantă remarcabilă.

ESTETICA LUI ADORNO

PETRU VAIDA

Rezumat. Studiul abordează *Ästhetische Theorie* (1970, postum) sinteza finală a operei lui Adorno referitoare la artă. Autorul subliniază elementele originale ale conceptului de artă: cercul și artificiile ca metafore ale artei, opera de artă ca enigmă și metafora ca tur de forță. Artă se opune societății prin chiar autonomia sa. Adorno aplică dialectica hegeliană la artă și la estetică: spre exemplu, unitatea dintre formă și conținut apare ca o unitate a opuziilor. Adorno definește frumusețea naturală prin apelul la noțiunea de „aură” a lui Walter Benjamin.

CONCEPTUL POLITIC AL DREPTĂȚII LA JOHN RAWLS

SARI MAARIT FLORESCU (HOLAPPA)

Rezumat. Recunoscut de mulți drept unul dintre cei mai importanți gânditori din domeniul filosofiei moral-politice a secolului 20, Rawls a încercat în opera sa, cu precădere în *A Theory of Justice* (1971) și *Political Liberalism* (1993), să reînnoiască discuția referitoare la principiile social-politice fundamentale în societățile moderne. Scopul operei sale a fost găsirea principiilor necesare menite să satisfacă un număr cât mai mare de viziuni diferite despre lume: religioase, filosofice și morale. În România, precum și în alte state pos-comuniste, cercetarea operei lui Rawls este mai redusă comparativ cu țările anglo-saxone. Este important totuși ca această cercetare să continue, deoarece încrederea pe care cetățenii o acordă instituțiilor democratice se află într-o profundă relație cu abilitatea acestora de a-i trata pe toți egal și imparțial.

H.-G. GADAMER: SITUAȚIA HERMENEUTICĂ FUNDAMENTALĂ

ȘTEFAN VLĂDUȚESCU

Heiddeger mi-a stabilit drumul.
Gadamer

Rezumat. Studiul investighează hermeneutica filosofică a lui Gadamer. Pornind de la elementele instituite de Heidegger, Gadamer aduce noțiuni suplimentare în hermeneutica filosofică – precum conceptul de situație, în relație cu un concept specific gadamerian de subiect cogitant. Discursul este deci rezultatul întâlnirii cu noutatea adusă de celălalt, în comparație cu propria experiență asupra lumii. Înțelegerea este înțelegere cu celălalt și, din această perspectivă, este inteligibil principiul oricărei interpretări (textul trebuie înțeles pornind chiar de la el însuși) și canonul rezonabil hermeneutic (în text nu trebuie inserat niciun element pe care autorul și cititorul să nu îl fi avut în minte).

SUFERINȚA, CRITERIU DISTINCTIV ÎNTRE FILOSOFIE ȘI TEOLOGIE

GEORGE REMETE

Rezumat. Suferința constituie în sine una dintre trăsăturile care disting între filosofie și teologie. În primul rând, din cauza imposibilității de a vorbi despre condiția ante-istorică (originară) sau post-istorică (escatologică) a ființei – altfel spus, din cauza identificării condiției istorice a ființei cu condiția sa eternă – filosofia nu poate vedea suferința decât ca imanență a ființei. În opoziție cu ea, teologia găsește explicația și originea suferinței în condiția ante-istorică a ființei (starea originară) – cu alte cuvinte, în ceea ce ființei îi lipsește prin comparație cu Dumnezeu văzut ca absolut – și propune soluția ancorării ființei în Dumnezeu. În ultimul rând, distincția dintre filosofie și teologie în temeiul categoriei suferinței este evidențiată și de faptul că filosofia nu poate găsi o soluție suferinței decât în vitalism sau în stoicism, ambele – deși opuse – reductibile la un eroism lipsit de finalitate. Spre deosebire de acesta, teologia propune compasiunea, sacrificiul de sine înțeles ca eroism optimist cu șanse de finalitate.

FORMELE SIMBOLICE ÎN ACCEPȚIUNEA LUI ERNST CASSIRER ȘI J.L. BORGES

MIHAELA C. MIHĂILAȘ

Rezumat. E. Cassirer și Jorge Luis Borges împărtășesc viziuni similare asupra relației dintre realitatea și cultură și asupra incapacității omului de a dobândi cunoașterea directă a realității. Atât filosoful german, cât și scriitorul argentinian plasează omul într-un univers simbolic, înconjurându-l de variate forme de limbaj, artă, mit și ritualuri religioase. „Formele simbolice”, care provin (asemenea miturilor) din gândirea metaforică, nu sunt simple imitații ale realității, ci căi, posibilități, construcții capabile să dea formă realității. În eseurile și ficțiunile sale Borges schițează un portret parabolic al dualității omului, care este atât parte a culturii, cât și creator. Personajele sale (oameni de știință solitari) crează lumi credibile. Din moment ce nu pot accede la adevărul ultim, creează cultura – propria alternativă la realitate – a cărei credibilitate se bazează pe autenticitatea realității intime a autorilor săi. Ambii autori împărtășesc ideea insuficienței și a inadecvării limbajului, considerând mai potrivită metafora pentru a comunica „presentimentul realității”.

PERSPECTIVE POSTMODERNE ÎN FILOSOFIA COMUNICĂRII

VIOREL MIULESCU

Rezumat. Articolul susține importanța subiectului filosofiei postmoderne a comunicării. Această abordare reprezintă o deschidere spre zona gândirii și a activității culturale contemporane și o descriere a unui cadru mental și a unui etos social-politic. Din această perspectivă, articolul analizează cu precădere contribuțiile lui Jürgen Habermas, Jean-François Lyotard și Calvin O. Schrag referitoare la practica comunicațională, discutând și posibilitatea transformării filosofiei și emancipării individului.